

Plan van Aanpak
Landelijk Netwerk Studentenwelzijn
Hoger Onderwijs

Colofon

Titel Plan van Aanpak Landelijk Netwerk Studentenwelzijn Hoger Onderwijs
Auteur Marian de Groot, Peter Siebrecht
Versie 2.0
Datum Juni 2019
Projectnummer

CINOP B.V. • expertisecentrum inclusief onderwijs (ECIO)
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
Tel: 073-6800783
www.ecio.nl

© CINOP B.V. • expertisecentrum inclusief onderwijs 2019

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inleiding

Studentenwelzijn. Het is zo'n breed begrip dat iedereen er wel wat van vindt. Dat het belangrijk is, dat is wel duidelijk. Studiesucces, het beste uit jezelf halen, zingeving, doelbewustzijn, levensgeluk, levensenergie, verbinding; het is allemaal niets als er geen welzijn is en het is allemaal welzijn.

Wat verstaan we nu precies onder studentenwelzijn? En misschien nog wel belangrijker, wat kunnen we doen om het welzijn van de studerende generatie te bevorderen? Wat is de taak van de onderwijsinstelling hierin? Tegen deze vragen lopen alle onderwijsinstellingen in het Nederlandse Hoger Onderwijs aan. Om te voorkomen dat we allemaal het wiel opnieuw uitvinden, is samenwerking essentieel. Samenwerking om definities te bepalen, oplossingen te bedenken, te onderzoeken, kennis en ervaringen te delen. Met dit doel is het Landelijk Netwerk Studentenwelzijn opgericht. Expertisecentrum inclusief onderwijs is initiator en facilitator van dit netwerk, het plan dat voor u ligt is de uitwerking ervan.

Dit plan is tot stand gekomen in samenspraak met de netwerkleden. In een netwerkbijeenkomst in het voorjaar van 2018 is input opgehaald uit het netwerk om te bepalen waar de leden behoefte aan hebben. Daaruit is een eerste conceptplan voortgekomen, waar professionals uit allerlei geledingen feedback op gegeven hebben: Jolien Dopmeijer (Windesheim), Katrin Beermann (HU), Hermien Moning (Stenden/NHL), Anne Muskens (HAN) en adviseurs van Expertisecentrum inclusief onderwijs hebben meegewerkt om tot de definitieve versie te komen. Een plan om trots op te zijn en met de potentie om werkelijk een verschil in het welzijn van studenten van het Nederlandse hoger onderwijs te maken.

Om dat verschil te kunnen maken, is het wel van het grootste belang dat de netwerkleden actief participeren. Het netwerk bestaat vóór en dóór de leden. Het netwerk kost tijd van de betrokken medewerkers, tijd die door de onderwijsinstellingen gefaciliteerd moet worden. Het levert echter ook wat op; studentenwelzijn is misschien wel het beste voorbeeld van een thema dat niet door beleidsmakers uitgevoerd kan worden. Studentenwelzijn maken we met z'n allen. En door de handen ineen te slaan, komen we een stuk verder.

Het document dat voor u ligt is een levend document. Het geeft richting voor de komende jaren, terwijl het tegelijkertijd geen wet van Meden en Perzen is. Het netwerk bepaalt uiteindelijk de koers. De koers die nodig is om Studentenwelzijn te bevorderen.

Den Bosch, juni 2019
Marian de Groot
Peter Siebrecht

Inhoudsopgave

1	Context	1
1.1	Aanleiding	2
1.2	Leeswijzer	3
2	Begrippen	4
2.1	Netwerk	4
2.2	(Studenten) Welzijn	5
2.3	Missie	6
2.4	Visie	6
3	Doelen en organisatie	7
3.1	Doelen	7
3.2	Netwerkbijeenkomsten	8
3.3	Inrichting en organisatie van het netwerk	8
3.4	Randvoorwaarden	8
4	Deelnemers	9
4.1	Niveau	9
4.2	Gasten en samenwerkingspartners	10
5	Themastructuur	11
5.1	Het Bristol-model	11
5.2	Werkgroepen	14

1 Context

Het studielandschap verandert. Studenten rapporteren toenemende prestatiedruk. Nog nooit eerder zijn er zoveel meldingen van stressklachten geweest. Dat wordt door onderzoeken bevestigd: onder meer de LSVb¹, Dopmeijer et al², het RIVM^{3,4} en de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving⁵ toonden de toenemende druk op studenten aan. Als oorzaak worden verschillende redenen genoemd. Studenten hebben te maken met een hogere prestatiedruk door de invoering van het leenstelsel, de invoering van het bindend studieadvies (BSA), de prestatieafspraken die instellingen in het hoger onderwijs een aantal jaren geleden met het ministerie van OCW maakten en het rendementsdenken dat daar uit voortvloeide. Daarnaast spelen maatschappelijke en culturele factoren: studenten maken zich in toenemende mate druk om hun toekomst, stellen hogere eisen aan zichzelf en hun succes. Studenten hebben steeds meer rollen en die rollen vervloeien steeds meer in elkaar; het sociale leven, globalisering, digitalisering, het vervullen van zorgtaken, werk, maatschappelijke taken en in sommige gevallen (jong) ouderschap. Dit alles komt bovenop de druk die sowieso bij volwassenen worden hoort; de overgang van het kind-zijn naar jongvolwassenheid is voor een groot aantal studenten al complex genoeg. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat het aantal jongeren met psychische klachten toeneemt.

30% van de studenten geeft aan een functiebeperking te hebben⁶. Deze groep studenten moet een extra prestatie leveren om hun studie te voltooien. Hun belemmering kost tijd en aandacht. Ook studenten die in een gendertransitie zitten, mantelzorg verlenen of jonge kinderen hebben geven aan belemmeringen te ervaren in het studeren door psychische klachten, extra belasting en druk. 15 procent studenten onderbreekt de studie langer dan een jaar vanwege familieomstandigheden. Zes procent van de studenten heeft zorgtaken. Eén tot drie procent van de studenten heeft als voornaamste bezigheid zorgtaken⁷ (mantelzorg en/of jong ouderschap). Het aantal transgender studenten wordt geschat op 1000 – 5000 binnen universiteiten en 1700 – 9000 binnen hogescholen⁸.

Vanuit de studentenbonden (ISO, LSVb) en Expertisecentrum inclusief onderwijs is de afgelopen jaren aandacht gevraagd voor deze problematiek. Dopmeijers onderzoek⁹ onder studenten bij Windesheim, waaruit naar voren kwam dat meer dan 60% van de studenten psychische klachten heeft, kreeg veel aandacht. Zij lanceerde met een aantal onderzoekers in 2018 het Actieplan Studentenwelzijn.

Met deze ontwikkelingen en door lobby is er een beweging in gang gezet. In februari 2018 vond een gesprek plaats met de Minister van OCW over knelpunten voor studenten met een beperking. Daarna stelde de Minister een Werkgroep Studentenwelzijn in waarin OCW, ISO, LSVb, VSNU, Vereniging Hogescholen, UvH en Expertisecentrum inclusief

¹ De Boer, T. Van succes-student naar stress-student, hoe groot is het probleem? (2017) LSVb

² Dopmeijer, J.M. (2018). Factsheet Onderzoek studieklimaat, gezondheid en studiesucces 2017. Hogeschool Windesheim.

³ RIVM Volksgezondheid Toekomst Verkenning (2018). De Mentale druk op jongeren lijkt toe te nemen. Webartikel RIVM. <https://www.vtv2018.nl/druk-op-jongeren>

⁴ RIVM, Trimbos Instituut en Amsterdam UMC (2019). Inventarisatie van de mentale gezondheid van jongeren.

⁵ Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving (2018). Essay Overbezorgd, maatschappelijke verwachtingen en mentale druk onder jongeren.

⁶ Van den Broek, A., Muskens, M., & Winkels, J. (2013). Studeren met een functiebeperking 2012. De relatie tussen studievoortgang, studieuitval en het gebruik van voorzieningen. Nijmegen: ResearchNed/ITS.

⁷ OCW-studentenmonitor hoger onderwijs 2001-2016.

⁸ <https://www.transgendernetwerk.nl/wp-content/uploads/TNN-transgender-in-het-onderwijs-digitaal.pdf>

⁹ Zie voetnoot 2

onderwijs vertegenwoordigd zijn. De Werkgroep kwam tot een gezamenlijke Ambitie Studentenwelzijn¹⁰, die meegestuurd werd met de gelijke kansenbrief van oktober 2018 van OCW. Het ministerie van OCW verbreedde daarop de opdracht aan Expertisecentrum inclusief onderwijs: aan de bestaande doelgroepen (studenten met een functiebeperking, chronisch ziekte of psychische klachten) werden de doelgroepen mantelzorgers, studenten in gendertransitie, zwangere studenten en jonge ouders toegevoegd. Bovendien kreeg het expertisecentrum de opdracht om samen met de leden van de werkgroep Studentenwelzijn het thema Studentenwelzijn landelijk aan te jagen en te monitoren. Op 17 september 2018 organiseerde Expertisecentrum inclusief onderwijs de formele aftrap voor deze opdracht op het Ministerie OCW. In december nam Expertisecentrum inclusief onderwijs vervolgens het initiatief tot de oprichting van het Landelijk Netwerk Studentenwelzijn. Dit plan van aanpak is de concretisering van dat Netwerk voor de komende jaren.

1.1 Aanleiding

Studiedruk en studentenwelzijn zijn van zichzelf geen nieuwe thema's. Instellingen in het hoger onderwijs werken op allerlei verschillende manieren aan deze thema's. Er is op verschillende plaatsen en in verschillende vormen dus al heel wat kennis over de problematiek voorhanden. Tegelijkertijd is er nog veel te leren en te ontwikkelen. De roep om deze thema's structureel in het organisatiebeleid op te nemen, neemt toe. Instellingen kunnen van elkaar leren en elkaar ondersteunen in het leerproces. Daarvoor is verbinding nodig en juist dat blijkt vaak een lastig vraagstuk. Hierbij is een versplintering aan welzijnsinitiatieven een belangrijke uitdaging. Elke hoger onderwijsinstelling, en zelfs verschillende onderdelen binnen deze instelling, gaat op zijn eigen andere manier aan de slag met studentenwelzijn. Het is belangrijk dat er ruimte blijft voor maatwerk, maar hierbij moet samenwerking en kennisdeling niet vergeten worden. Expertisecentrum inclusief onderwijs ziet hierin een belangrijke regierol voor zichzelf door de verbinding te faciliteren, kennis te laten delen en kennis te borgen kunnen onderwijsinstellingen geholpen worden om sneller acties te ondernemen waarmee het welzijn van hun studenten verbetert.

Vanuit deze gedachtegang is het initiatief tot het oprichten van het Landelijk Netwerk Studentenwelzijn ontstaan. Met succes, want de eerste bijeenkomst op 10 januari 2019 bracht een grote opkomst én een groot enthousiasme van de deelnemers; vrijwel alle onderwijsinstellingen waren vertegenwoordigd. De deelnemers gaven te kennen dat zij behoefte hebben aan afstemming, uitwisseling, definities, verklaringen voor een gebrek aan studentenwelzijn. Het netwerk is een belangrijke spil, waarmee voorkomen wordt dat iedere instelling het wiel zelf uit moet vinden.

¹⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/10/25/naar-een-inclusiever-hoger-onderwijs>
Plan van Aanpak Landelijk Netwerk Studentenwelzijn Hoger Onderwijs

Expertisecentrum inclusief onderwijs heeft de tweede bijeenkomst van het netwerk in maart 2019 aangegrepen om onder de deelnemers te inventariseren wat zij uit het netwerk zouden willen halen, wat hun verwachtingen zijn. In vijf werksessies werden de ingrediënten voor dit plan van aanpak opgehaald. Er werd gesproken over:

- De missie en visie van het netwerk
- Hoe organiseer je het in de onderwijsinstelling, inclusief de rol van de coördinator studentenwelzijn en hoe organiseren in eigen onderwijsinstelling
- Professionalisering
- Informatievoorziening
- Wettelijke kaders

1.2 Leeswijzer

Het plan dat voor u ligt is de uitwerking van de uitkomsten van deze sessies. Het beschrijft, op basis van de door het netwerk zelf gegeven input, hoe het netwerk eruit zal zien. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de gehanteerde begrippen, de missie en de visie van het netwerk. Daarna volgt een beschrijving van de doelen en organisatiestructuur. Een netwerk heeft alleen zin als de juiste mensen met elkaar verbonden worden. Het vierde hoofdstuk is hier dan ook aan gewijd. Het vijfde hoofdstuk beschrijft themastructuur van het netwerk.

2 Begrippen

Expertisecentrum inclusief onderwijs ondersteunt hogescholen en universiteiten bij het toegankelijk maken van het onderwijs. Vanuit deze grondgedachte wordt het netwerk Studentenwelzijn opgezet.

De onderwijspraktijk laat helaas in veel gevallen een andere realiteit zien. Inclusie, persoonlijke autonomie en volledige participatie zijn geen vanzelfsprekendheid. Onderwijsinstellingen hebben de plicht om zich hierin te ontwikkelen. Het Landelijk Netwerk Studentenwelzijn stimuleert het welzijn van studenten in hun studentrol. De centrale vraag die in het netwerk steeds behandeld wordt, is wat instellingen in het hoger onderwijs eraan kunnen doen om ervoor te zorgen dat het welzijn van haar studenten vergroot. Dat moet eraan bijdragen dat iedere student zijn studietijd tot een succes kan maken.

In dit hoofdstuk worden de kaders bepaald, door definities te geven van de begrippen: wat verstaan we nu precies onder de termen netwerk en (studenten)welzijn? Daarna wordt ingegaan op de missie en de visie van het netwerk.

2.1 Netwerk

Elke student beschikt over talenten en het is de maatschappelijke opdracht van het onderwijs om de studenten te helpen hun talenten te leren kennen en deze optimaal te ontplooien. Het onderwijs draagt bij aan het afleveren van zelfbewuste, verantwoordelijke en ethisch handelende volwassenen. Het instrument om een dergelijk doel te bereiken is een actief samenwerkingsverband in het hoger onderwijs: het Netwerk Studentenwelzijn.

Het Netwerk Studentenwelzijn heeft de vorm van een *Community of Practice*. De deelnemers aan het netwerk delen ervaringen met elkaar, bouwen relaties met elkaar op met als doel om met en van elkaar te leren. Het zijn vakbeoefenaars die te maken hebben met een praktijk die aan elkaar gelieerd is. Ze ontwikkelen in het netwerk een gedeeld repertoire van ervaringen, kennis, hulpmiddelen, richtlijnen en procedures. Het gemeenschappelijke kennisdomein is Studentenwelzijn.

De aspecten 'community', 'praktijk' en 'kennisdomein' beïnvloeden elkaar continu. In hoofdstuk 3 wordt verder uiteengezet hoe het Netwerk Studentenwelzijn georganiseerd wordt en in hoofdstuk 4 wordt dieper ingegaan op de deelnemers van het netwerk.

2.2 (Studenten) Welzijn

Studentenwelzijn is *“een duurzame positieve psychische gesteldheid, gekenmerkt door veerkracht, tevredenheid met zichzelf, het aangaan van relaties en opdoen van ervaringen tijdens de studententijd en gekenmerkt door de afwezigheid van psychische klachten zoals stress, angst en depressie”*¹¹

We leven in een tijd waarin er steeds meer op ons afkomt. We moeten alles zelf kunnen, zo is de nieuwe doctrine. In het afnemende welzijn wordt echter duidelijk dat in deze doctrine iets wezenlijks lijkt te ontbreken. Vroeger vertelden de kerk, opvoeders of je afkomst je wie je was, wat je te doen had en met wie je communiceerde. Tegenwoordig moeten we dat allemaal zelf uitvinden. We zijn vrijer dan ooit en daarom meer verloren dan ooit.

Wat is (studenten)welzijn? Welzijn wordt wel eens vertaald met het woord ‘geluk’. Geluk is niet te vinden in het creëren van gelukkige omstandigheden. Immers, als de omstandigheden veranderen, verdwijnt het geluk. Duurzaam welzijn gaat dus veel meer over *empowerment*; het toerusten van de student om hem te helpen om te gaan met de complexe omgeving waarin hij zich manifesteert.

Werkelijk geluk is kunnen dealen met alle omstandigheden die het leven te bieden heeft. Dat betekent regie nemen, verantwoordelijk zijn voor je eigen leven, keuzes maken. Geluk hangt vast aan zelfrealisatie en dus zelfkennis. Weerbaarheid en veerkracht. Geluk zit in essentie verweven in de vraag ‘hoe verhoud ik mij tot de wereld’.

Studentenwelzijn is een smaller begrip dan welzijn. Het gaat specifiek over het welzijn van de student. De vraag ‘hoe verhoud ik mij tot de wereld?’ wordt dus afgebakend tot ‘hoe verhoud ik mij tot mijn studie?’. Het gaat specifiek over de ‘student journey’, de groei van kind naar jong volwassene en alle obstakels die de student daarin kan tegenkomen.

Het onderwijs moet inclusief en toegankelijk zijn zodat iedereen zelfrealisatie, zelfkennis, weerbaarheid en veerkracht kan ontwikkelen. Het onderwijs heeft een eigen verantwoordelijkheid: het zoveel mogelijk elimineren van factoren die welzijn negatief beïnvloeden. De onderwijsinstelling kan bijdragen aan studentenwelzijn door waar mogelijk de drempels zoveel mogelijk te verlagen. Het nastreven van inclusief onderwijs is dus onlosmakelijk met studentenwelzijn verbonden.

De wezenlijke vraag die aan studentenwelzijn ten grondslag ligt is een filosofische. Studentenwelzijn draait om zingeving, contact/verbinding en authenticiteit. Het onderwijs heeft hier een belangrijke vormende rol in, die nog (te) weinig wordt ingenomen. Hieraan kan het netwerk Studentenwelzijn bijdragen.

¹¹ Gubbels, N. en Kappe, R. (2017). Onderzoekslijn Studentenwelzijn – onderzoeksagenda. Lectoraat Studiesucces, Hogeschool Inholland.

2.3 Missie

Bijdragen aan het welzijn, de zelfontplooiing en duurzame inzetbaarheid van de professional van morgen. We willen awareness creëren voor studentenwelzijn en het belang van inclusiviteit en hiervoor het onderwijs in stelling brengen. Om dit te bereiken bieden wij handvatten waarmee studenten hun weerbaarheid vergroten. Dat is de missie waar het Netwerk Studentenwelzijn aan werkt.

Het netwerk draagt bij aan onderwijs, dat ervoor zorgt dat studenten zich welkom voelen en deel uit kunnen maken van de gemeenschap van de onderwijsinstelling; de onderwijsinstelling zorgt ervoor dat studenten en medewerkers

- worden gestimuleerd en ondersteund om met veerkracht te studeren/werken en een (studenten)leven te leiden;
- duurzaam inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt;
- zich (tijdens hun studietijd) bewust worden van de toegevoegde waarde die zij (kunnen) hebben.

2.4 Visie

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) stelt dat mentale gezondheid een staat van welzijn is, waarin een individu zijn of haar eigen capaciteiten kan ontwikkelen, kan omgaan met de normale stress van het leven, productief kan werken en kan bijdragen aan zijn of haar gemeenschap.

Het Netwerk Studentenwelzijn stelt welzijn centraal binnen het hoger onderwijs, omdat het invloed heeft op hoe we ons allemaal voelen en ons vermogen om te functioneren. De leden hebben de wens om medewerkers en studenten toe te rusten om een bevredigend, zinvol en gelukkig leven te leiden.

Het Netwerk Studentenwelzijn is een platform waarin professionals zich met elkaar verbinden om bij te dragen aan het vergroten van het studentenwelzijn. Door zich niet te richten op de individuele student, maar op optimale voorwaarden in het onderwijssysteem, streeft het Netwerk Studentenwelzijn naar oplossingen die niet alleen voor de individuele student werken, maar juist ook bijdragen aan het welzijn van grotere groepen studenten en medewerkers.

3 Doelen en organisatie

Het Netwerk Studentenwelzijn streeft naar het verbeteren van het welzijn van studenten in het Hoger Onderwijs. De eerste paragraaf van dit hoofdstuk is gewijd aan de doelen die het Netwerk Studentenwelzijn beoogt te bereiken.

Om dat te bereiken, maakt het Netwerk Studentenwelzijn gebruik van een passende structuur. Die structuur wordt in de eerste paragraaf van dit hoofdstuk uitgewerkt en toegelicht. Daarna volgt een paragraaf over de manier waarop het netwerk de structuur zal inzetten: de activiteiten van het netwerk worden hierin toegelicht.

3.1 Doelen

In 2018 werd het Actieplan Studentenwelzijn¹² gepresenteerd. In dit actieplan staat de volgende doelstelling:

“Elke student beschikt over talenten en wij vinden het de maatschappelijke opdracht van het onderwijs om de student te helpen om zijn talenten te leren kennen en deze optimaal te ontplooiën en daarnaast een bijdrage te leveren aan het afleveren van zelfbewuste en verantwoordelijke en ethische handelende volwassenen. Het instrument om een dergelijk doel te bereiken is een actief samenwerkingsverband in het hoger onderwijs. (...) Het Netwerk Studentenwelzijn wordt opgericht met als missie om bij te dragen aan het maatschappelijke discours over het welzijn van studenten, om studentenwelzijn te helpen bevorderen, om kennisdeling tussen onderwijsinstellingen op het thema studentenwelzijn te bewerkstelligen en om hen de krachten te laten bundelen in onderzoek naar en de ontwikkeling van een integrale aanpak voor de bevordering van studentenwelzijn.”

Op basis van het Actieplan Studentenwelzijn formuleerde de Werkgroep Studentenwelzijn (bestaande uit ISO, LSVb, UVH, VH, VSNU, Ministerie van OCW en Expertisecentrum inclusief onderwijs) een gezamenlijke ambitie. Daarin werden de volgende actiepunten genoemd:

- Het creëren van een inclusief studieklimaat
- Volledige en laagdrempelige informatievoorziening
- Goede financiële ondersteuning
- Laagdrempelige zorg in de instelling specifieke organisatie
- Doorlopende aandacht voor (bij) scholing

Het Netwerk Studentenwelzijn draagt bij aan het verwezenlijken van deze doelen. Met haar activiteiten wil het Netwerk Studentenwelzijn:

- Een platform bieden om elkaar te ontmoeten, kennis en ervaringen uit te wisselen en samenwerking aan te gaan
- Toerusten en inhoudelijke voeden
- Urgentie creëren en agenderen
- Inspiratie bieden

¹² Netwerk Studentenwelzijn (2018). Actieplan Studentenwelzijn.

3.2 Netwerkbijeenkomsten

Het hart van het Netwerk Studentenwelzijn wordt gevormd door de netwerkbijeenkomsten, die drie keer per jaar door Expertisecentrum inclusief onderwijs worden georganiseerd. Die bijeenkomsten worden thematisch vormgegeven. De thematische structuur wordt in hoofdstuk 5 beschreven. Een coördinatiegroep bepaalt per bijeenkomst het thema en geeft vorm aan de inhoud van de bijeenkomst en discussie.

Ter ondersteuning van het Netwerk richt het Expertisecentrum inclusief onderwijs een online kennisbank in, toegankelijk voor de leden van het netwerk. Ook hier leveren de netwerkleden zelf de content. Expertisecentrum inclusief onderwijs zorgt voor verzameling, ordening en ontsluiting van de content. De digitale Nieuwsflits van Expertisecentrum inclusief onderwijs wordt een bredere Nieuwsbrief waarin studentenwelzijn centraal staat.

3.3 Inrichting en organisatie van het netwerk

Expertisecentrum inclusief onderwijs treedt op als facilitator en communitymanager, zorgt ervoor dat het netwerk zich bezighoudt met de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van Studentenwelzijn, brengt haar expertise in en draagt zorg voor de benodigde (communicatie)structuur. Expertisecentrum inclusief onderwijs ondersteunt de organisatie van het Netwerk Studentenwelzijn in de rol van ambtelijke secretariaat en facilitator.

Er wordt in het najaar van 2019 een coördinatiegroep gevormd, waarin vertegenwoordigers van hogescholen en universiteiten zitting hebben. Werving voor de coördinatiegroep vindt onder andere plaats tijdens de Netwerkbijeenkomst op 20 juni 2019. De coördinatiegroep is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Plan van Aanpak. De coördinatiegroep komt 3 keer per jaar bij elkaar. Expertisecentrum inclusief onderwijs faciliteert de vergaderingen van de coördinatiegroep.

Er worden door Expertisecentrum inclusief onderwijs afspraken gemaakt met OCW, VH, VSNU, ISO en LSVb over samenwerking, afstemming en waar nodig landelijke agendering. Ook met andere relevante organisaties kunnen hierover afspraken gemaakt worden. Het expertisecentrum zorgt ervoor dat deze afspraken door de coördinatiegroep opgepakt worden.

3.4 Randvoorwaarden

Om het netwerk te laten slagen, hebben de leden en de betrokken onderwijsinstellingen een zeker commitment nodig. Het is bijvoorbeeld van belang dat Studentenwelzijn een plek heeft in de organisatiedoelstelling van de instellingen van de betrokken leden; het netwerk kan alleen veranderingen in zijn organisatie bewerkstelligen als de organisatie op dit thema wil leren en ontwikkelen.

Het netwerk bestaat voor en door de leden, dus de leden moeten actief bijdragen aan de inhoud. Dat betekent dat zij bereid moeten zijn om (beleids)content te delen. Deelname aan het netwerk kost dus tijd. Ook daarin is het van belang dat de netwerkleden gefaciliteerd worden door de organisatie waar zij voor werken.

4 Deelnemers

Het Netwerk Studentenwelzijn wordt georganiseerd voor en door professionals die werkzaam zijn in Hoger Onderwijsinstellingen. Deelname wordt niet bepaald door functietitel, maar door affiniteit en betrokkenheid bij het kennisdomein. Het netwerk kan andere professionals en ervaringsdeskundigen uitnodigen om expertise in te brengen.

De Netwerkbijeenkomsten worden georganiseerd rondom thema's, zoals beschreven in hoofdstuk 5. Thema's kunnen een verschillend niveau hebben: sommige thema's zijn strategisch, andere tactisch of operationeel/uitvoerend. Het niveau en de inhoud van het thema zijn bepalend voor deelname. Bijvoorbeeld, het thema leiderschap gaat over strategische vragen. Het is dan ook logisch dat daarbij een strategische vertegenwoordiging vanuit de onderwijsinstellingen aanwezig is.

4.1 Niveau

Hieronder wordt een (niet uitsluitende) lijst van vertegenwoordigers uit de onderwijsinstellingen per niveau gegeven, ter illustratie en dus niet als vaststaand gegeven:

Strategisch niveau

- Leden van het College van Bestuur
- Leden van (hoger) management, stafdirecteuren
- Beleidsmedewerkers
- Leden (centrale) medezeggenschapsraden

Tactisch niveau

- Studentendecanen en studieadviseurs
- Studentenpsychologen
- Beleidsmedewerkers en projectmedewerkers
- Leden (decentrale) medezeggenschapsraden
- Leden Kenniscentra of Lectoraten
- Medewerkers van stafdiensten betrokken bij Studentenwelzijn

Operationeel niveau

- Docenten
- Studieloopbaanbegeleiders en studieadviseurs
- Beleidsmedewerkers op opleidingsniveau
- Opleidingsmanagers

Wie aanwezig is bij welke netwerkbijeenkomst, is dus afhankelijk van het thema en het niveau. De coördinatiegroep beslist welk niveau het thema heeft en wie er dus wordt uitgenodigd voor de bijeenkomst. Om dit organisatorisch behapbaar te houden, streeft het Netwerk Studentenwelzijn er naar om bij iedere onderwijsinstelling een aanspreekpunt te hebben, die ervoor zorgt dat de juiste persoon uit de organisatie voor de netwerkbijeenkomst wordt uitgenodigd. De organisatie hiervan ligt bij de coördinatiegroep.

4.2 Gasten en samenwerkingspartners

Het Netwerk Studentenwelzijn heeft onder meer als doel om de kennis over het thema Studentenwelzijn te verbreden. Naast de netwerkleden, die werkzaam zijn binnen de onderwijsinstellingen, is het dus van belang dat er ook andere partijen aan het netwerk gelieerd zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan studenten (ervaringsdeskundigen), onderzoekers, psychologen, belangenbehartigingsorganisaties, studentenorganisaties, koepelorganisaties VH en VSNU, kenniscentra en het Ministerie van OCW. Zij kunnen hun kennis en expertise in het netwerk delen. Deze groepen zullen als gast, samenwerkingspartner of expert worden uitgenodigd, afhankelijk van het gekozen thema. De coördinatiegroep borgt dit.

5 Themastructuur

De netwerkbijeenkomsten worden georganiseerd rondom een themastructuur. Het document *“Mental Health and Wellbeing, our Student Strategy”*¹³ van de University of Bristol wordt hiervoor gebruikt. Dit document biedt een structuur waarmee Studentenwelzijn in de onderwijspraktijk kan worden geïntegreerd.

De visie achter dit plan is dat Studentenwelzijn in het hart van iedere onderwijsinstelling hoort te liggen. Het is erop gericht om studenten toe te rusten met kennis, vaardigheden en ervaringen die ervoor nodig zijn om een gelukkig, bevredigend en zinvol leven te leiden. Studentenwelzijn is verbonden met ieder aspect van het leven van de student en iedere student ervaart welzijn op een andere manier. De strategie is erop gericht om samen een cultuur te bouwen waarin studenten en medewerkers tot bloei kunnen komen.

De speerpunten van het plan zijn dat:

- Het bouwen van een community binnen de instelling wordt bevorderd, waarin het ondersteunen van welzijn van studenten en medewerkers centraal staat en waarin er open wordt gesproken over (geestelijke) gezondheid;
- Gerichte ondersteuning wordt geboden bij de belangrijkste overgangsmomenten tussen (voortgezet) onderwijs en werk;
- Gezond gedrag en positieve bijdragen aan de geestelijke gezondheid geïntegreerd zijn in het curriculum, de fysieke omgeving en activiteiten op de campus;
- Risico's in het welzijn van studenten vroegtijdig worden gesignaleerd en adequaat worden opgevangen door een goed geëquipeerde keten van begeleiding;
- Studenten voldoende ondersteund worden in het geval van gezondheidsproblemen en de betrokken medewerkers voldoende gefaciliteerd worden om de student te kunnen begeleiden;
- Medewerkers voldoende getraind worden op het gebied van gezondheidsvaardigheden en welzijn;
- Er een goede samenwerking is met externe partners in de regio die kunnen bijdragen aan het bevorderen van studentenwelzijn;
- Er onderzoek wordt gedaan naar Studentenwelzijn en er een kwaliteitscyclus wordt doorlopen bij alle gerelateerde beleidsstukken, zodat verbeteringen meetbaar zijn en Studentenwelzijn een transparant onderwerp wordt

5.1 Het Bristol-model

Het model dat door de University of Bristol is ontwikkeld, kent acht deelaspecten. Deze deelaspecten tezamen zorgen voor een integrale aanpak van Studentenwelzijn, op alle niveaus en alle plaatsen binnen de onderwijsinstelling. Die acht deelaspecten worden in het Netwerk Studentenwelzijn thematisch behandeld, met andere woorden: iedere bijeenkomst van het Netwerk is rondom één van deze deelaspecten georganiseerd. De deelaspecten worden verder uitgewerkt en uitgediept: wat betekent dit precies voor de

¹³ University of Bristol (2018). *Mental Health and Wellbeing, our student strategy*. <http://www.bristol.ac.uk/university/media/strategies/student-mental-health-wellbeing-strategy.pdf>

onderwijsinstelling? Hoe organiseren we dit? Welke stappen kunnen instellingen zetten om de doelen uit het plan te bereiken? De coördinatiegroep zorgt voor expertise, discussie en verdieping.

Fig 5.1: het Mental Health and Wellbeing Strategy model van de University of Bristol

Hierna volgt een korte samenvatting van de acht deelaspecten:

5.1.1 **Leiderschap – bevorderen van een integrale aanpak**

Het Network wil bevorderen dat geestelijke gezondheid en welzijn een strategische prioriteit zijn binnen de hoger onderwijsinstellingen. Binnen de instellingen kan dit bijvoorbeeld opgepakt worden door een Taskforce studentwelzijn en door samenwerking met medewerkers (staf, docenten, ondersteunend personeel), studentgeledingen en studentenorganisaties. Culturaspecten zoals openheid, empathie, diversiteit en inclusiviteit worden waar mogelijk bevorderd. Medewerkers en studenten werken hierin samen, zodat er binnen de instelling een community ontstaat.

Het Network werkt landelijk samen met de VSNU, VH, studentenbonden en –organisaties.

5.1.2 Overgangen – studenten ondersteunen bij belangrijke overgangen

We zullen studenten aanmoedigen om problemen rondom studievaardigheden of kennisachterstand, alsmede al bestaande psychische problemen, vóór de start van de studie te delen, zodat onderwijsinstellingen hen proactief kunnen ondersteunen en aanvullende middelen voor studievaardigheden kunnen bieden om hun overgang naar het hoger onderwijs te ondersteunen. Het Netwerk wil daarbij uitwisselen hoe we meer gezamenlijke ondersteuning kunnen bieden aan studenten op sleutelmomenten tijdens hun studie, en begeleiding op maat bij de overgang naar werk of verdere studie.

5.1.3 Preventie- bevorderen van gezond gedrag en positieve geestelijke gezondheid

We ondersteunen studenten om een gezonde leefstijl te onderhouden tijdens hun studie. De centrale vraag hierbij is wat instellingen kunnen doen op het gebied van voorlichting over lichaamsbeweging, mentale gezondheidsvaardigheden, (mentale) weerbaarheid, seksuele gezondheid, een uitgebalanceerd dieet en drugs- en alcoholmisbruik. Ook de preventie van psychische problematiek en de vroegtijdige signalering hiervan hoort hierbij.

5.1.4 Vroege interventie- vroegtijdige interventies inzetten en campagne voeren tegen stigma

We zullen openheid (disclosure) aanmoedigen en stigma tegengaan via discussies en andere initiatieven (aansluiten bij campagnes). We stimuleren dat er beleid komt gericht op het verminderen van pesten, intimidatie, discriminatie, het versterken van betrokkenheid en aanwezigheid en het aanhangig maken van deze onderwerpen binnen de curricula.

5.1.5 Ondersteuning- leveren van effectieve, laagdrempelige studentenondersteuning

Zorgen voor goed toegankelijke, laagdrempelige studentenondersteuning gericht op studentenwelzijn voor een breed scala aan studenten met verschillende achtergronden, zoals bijvoorbeeld volwassen studenten, internationale studenten, etnische studenten, studenten met een beperking, LGBT + studenten, met (mantelzorg)taken, enz. Waar nodig werken we daarbij samen met gemeentes en andere organisaties.

5.1.6 Personeel- verbinding tussen medewerkers en studenten, voor wederzijds voordeel

Zorg voor begeleiding, training en online hulpmiddelen om het welzijn van medewerkers te ondersteunen en hen toe te rusten om studenten te ondersteunen. Zorg voor voldoende formatieruimte voor medewerkers.

5.1.7 Samenwerking- bevorderen van sterke partnerschappen met externe organisaties ter ondersteuning van de geestelijke gezondheid en het welzijn

Landelijk samenwerken met VSNU, VH, LSVb, ISO, maar ook met organisaties, die zich inzetten voor thema's die te maken hebben met aspecten van studentenwelzijn. Denk bijvoorbeeld aan: transgendernetwerk, 113Zelfmoordpreventie, GGz, LKVV, STIP, enz. We stimuleren dat instellingen nauwer gaan samenwerken met ondersteunende omgevingspartijen (huisartsen, psychische hulpverlening) en netwerken.

5.1.8 Data en onderzoek - gegevens en onderzoek gebruiken om de geestelijke gezondheid en het welzijn te ondersteunen

Streven is om te komen tot een (jaarlijks) onderzoek Studentenwelzijn. Onderzoekers kunnen via het netwerk uitwisselen over en samenwerken aan een evidence-based benadering van interventies. We stimuleren dat instellingen onderzoek uitvoeren op het gebied van Studentenwelzijn en de resultaten van deze onderzoeken binnen het netwerk delen.

5.2 Werkgroepen

In de voorbereiding van het Netwerk Studentenwelzijn werd door deelnemers geopperd om met werkgroepen te gaan werken. In deze paragraaf wordt dat idee verder uitgewerkt. In de eerste bijeenkomsten van het Netwerk zal dit idee worden besproken met de netwerkleden; een belangrijk aspect is namelijk dat werkgroepen alleen kunnen werken als de leden van de werkgroep daarvoor gefaciliteerd worden door de instelling waarvoor zij werken.

5.2.1 Verdieping

Het idee achter de werkgroepen is dat zij verdieping kunnen geven aan het Netwerk. Het Netwerk kiest jaarlijks een aantal thema's, die verder uitgewerkt worden door de werkgroepen. Per thema wordt een werkgroep gevormd. Elke werkgroep maakt een plan van aanpak, waarin wordt geconcretiseerd wat de werkgroep wanneer precies gaat opleveren en hoe de werkgroep dat gaat bereiken. Voorbeelden van producten zijn:

- Beleidsagenda's
- Aanbevelingen
- Evaluaties
- Informatieproducten
- Onderzoeksverslagen
- Ondersteunende producten

De Netwerkbijeenkomsten kunnen gebruikt worden om input te verzamelen voor de werkgroepen en om (tussen)producten te presenteren en toetsen. Werkgroepen presenteren hun producten en inzichten aan het netwerk en via het digitale platform. Expertisecentrum inclusief onderwijs is procesbewaker en kan de werkgroepen ondersteunen in de rol van ambtelijk secretaris en facilitator. De werkgroepen komen bijeen op één van de deelnemende instellingen.

Tijdens de eerste twee Netwerkbijeenkomsten zijn thema's geopperd die in werkgroepen uitgewerkt kunnen worden:

- Meer inclusief studieklimaat creëren binnen de hoger onderwijsinstellingen
- Informatievoorziening voor studenten volledig en laagdrempeliger maken
- Wettelijke kaders en middelen
- Hulpaanbod gericht op vergroten welzijn en weerbaarheid vergroten
- Organisatie binnen de eigen instelling
- Vergroten bewustzijn over studentenwelzijn, stigma bestrijden
- Preventie en vroegsignalering
- Deskundigheidsbevordering/professionalisering van docenten en studentbegeleiders m.b.t. bijv. vroegsignalering en het 'goede gesprek'
- Suïcidepreventie
- Gezonde hogeschool (naar voorbeeld De Gezonde School), meer gericht op vitaliteit en leefstijl, maar ook welzijn, psychische gezondheid
- Versterken (sociale en academische) binding

5.2.2 Input voor de werkgroepen

Tijdens de tweede netwerkbijeenkomst is voor een aantal thema's in werksessies de volgende vragen in kaart gebracht:

- Wat willen we bereiken met het netwerk op dit thema?
- Welke stappen moeten gezet worden?
- Wat kan het netwerk hierin betekenen?
- Wat hebben de deelnemers nog nodig?

Hieronder zijn de opbrengsten per thema opgenomen.

Informatievoorziening

Wat willen we bereiken met het netwerk op dit thema, welke stappen moeten gezet worden?

- Goede informatie voor studenten:
 - Zoektermen? (functiebeperking geen fijn/goed woord)
 - Verschillende kanalen
 - Transparantie
- Bewustwording bij iedereen die met studenten werkt
- Leren van elkaar

Wat kan het netwerk hierin betekenen?

- Kennisuitwisseling onderling
 - Preventieve aanpak
 - Curatieve aanpak
 - Wet- en regelgeving
- Lobbyen
 - OCW
 - Hoger management
 - Landelijke organisaties
- Studenten betrekken bij de aanpak

Wat hebben de deelnemers nog nodig?

- Sociale kaart
- Route ondersteuningsvraag
- (Alle) derde partijen landelijk en regionaal
- Landelijke beleidskaders
- Campagne: wat is het nieuwe normaal?

Hoe organiseer ik het in mijn eigen instelling

Wat willen we bereiken met het netwerk op dit thema?

Zorg voor een ambassadeur studentenwelzijn binnen de onderwijsinstelling, die als spin in het web onder het CvB valt, als verbinder optreedt tussen beleid en werkveld. Dit moet iemand zijn die bekend is met de studentenpopulatie en kan signaleren. Kan bijvoorbeeld een dubbelrol zijn met studnetenpsycholoog o.i.d.

De ambassadeur is:

- Sturend/ richtinggevend: directe onder CvB en directe lijn met opleidingsdirecteuren en de begeleidingsketen
- Luisteren en coachen
- Praktisch en beleid: kunnen organiseren
- Keuzes maken/ afwegingen
- Organisatiesensitief (tussen CvB en student, zie afbeelding) en is vaste deelnemer aan het netwerk studentenwelzijn
- Daarnaast een coördinator studentenwelzijn per faculteit/ school (kunnen ook aansluiten bij netwerk studentenwelzijn)
- De ambassadeur en coördinatoren vormen een collectief/ werkgroep -> laagdrempelig en met positieve insteek

De ambassadeur heeft beschikking over eigen budget, is bevoegd om personeel aan te stellen, geeft leiding aan studentenwelzijnsteam. De ambassadeur participeert ook in de werkgroep van begeleiders rondom de student.

Welke stappen moeten gezet worden?

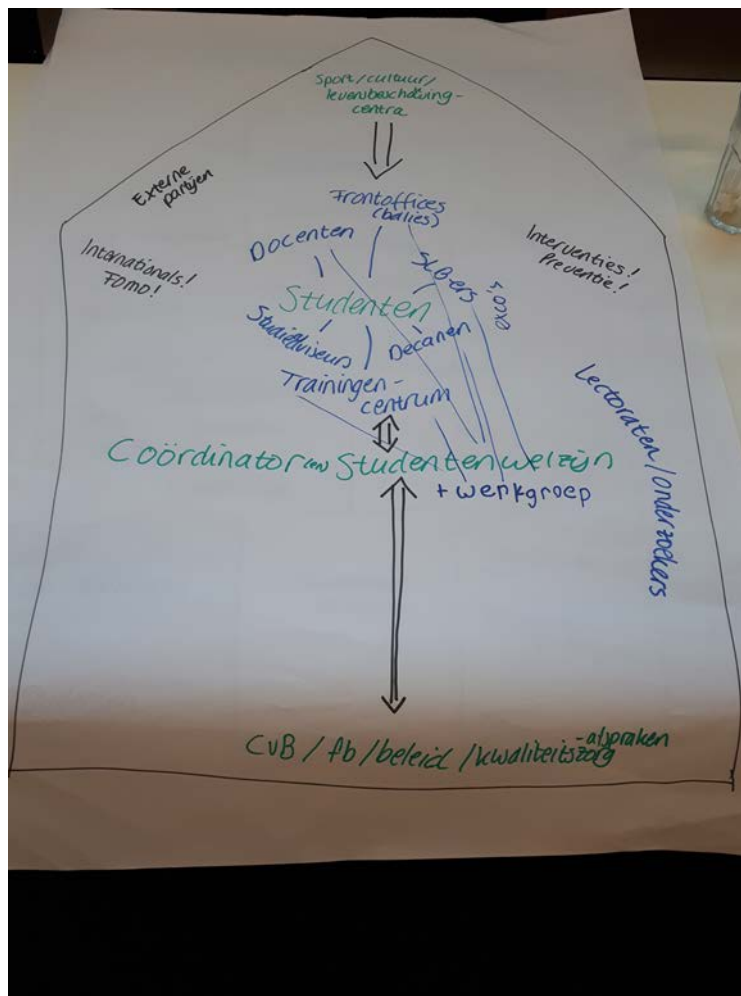
- Voorstellen kwaliteitsafspraken Ministerie:
 - Brief vanuit netwerk
 - Input vanuit organisatie en best practices vanuit netwerk sw
 - Cijfers en onderzoek aanleveren
- Agenderen bij CvB en opdracht/ mandaat:
 - Onderzoek en nulmeting op lokaal niveau en zichtbaar maken wat al gedaan wordt
 - Visie en beleid
 - Betrokkenheid van spelers – draagvlak, spilfiguren bij elkaar (doorleving visie door hele organisatie)
 - Regierol beleggen
 - Middelen beschikbaar stellen (bijv. uit kwaliteitsafspraken/ student performance coaching) en middelen die er zijn anders/slim inzetten (bijv. profileringsfonds)

Tip: inzetten medezeggenschap richting CvB

- Waarborgen binnen een afdeling en richting toekomst (bijv. studentenzaken, studentenservicecentrum)

Wat kan het netwerk hierin betekenen?

- Lobbyen/ bewustwording richting instellingen
- Advies schrijven richting CvB
- Onderzoeken gebruiken en delen
- Best practices delen (voorbeelden van opdrachten/projecten)
- Invloed via koepels + bij koepels op de kaart (studentewelzijn bij iemand van VH en VSNU in portefeuille)
- Kaart wie bezig is met wat zodat we elkaars kennis en ervaring kunnen gebruiken
- Onderwijs – zorg -> grens verantwoordelijkheden (AVG) -> kaders hiervoor
- Extern netwerken
- Professionalisering -> netwerk als denktank
- Nadenken over hoe effect meetbaar gemaakt kan worden (de toegevoegde waarde) -> in plan studentenwelzijn aandacht voor effectmetingen en pilots

Professionalisering

Wat willen we bereiken met het netwerk op dit thema?

- Brede professionalisering

- Basiskwalificatie docenten, module SWZ verweven
- Ontwikkelen van preventieve benadering
- Creëren veilig klimaat waarin aandacht, openheid en zorg voor elkaar kan zijn
- Samenhang aanbrengen tussen nieuwe en bestaande initiatieven.

Welke stappen moeten gezet worden?

- Professionalisering van studenten, docenten, studiebegeleiders, examencommissies, decanen en bestuur
- Professionalisering op thema's:
 - Informatievoorziening over studentenproblemen (bewustwording, regelgeving en verwijsmogelijkheden: taal, mantelzorg, culturele achtergrond, prestatiedruk, ziektebeelden, studievaardigheden, mentale weerbaarheid, leefstijl)
 - Signaleringsfunctie leren en vervullen
 - Begrip en omgangsvormen in professionele omgeving, welwillendheid en flexibiliteit
- Flexibel toetsen en inrichting onderwijs, en relevante regelgeving

Wat kan het netwerk hierin betekenen?

- Aanbevelingen gebaseerd op good practices:
 - Welzijnsofficier
 - Meldpunt zorgwekkend gedrag (Leiden)
 - Vertrouwenspersonen bij studie en verenigingen
 - Voorlichting door ervaringsdeskundigen
- Onderzoek faciliteren, richting beleidsscan (Windesheim en InHolland)

Wat hebben de deelnemers nog nodig?

Wettelijke kaders en middelen

Wat willen we bereiken met het netwerk op dit thema?

- Antwoord vinden op de vragen:
 - Wat is de definitie van studentenwelzijn?
 - Wat is het wettelijk kader?
 - Wat moet minimaal, wat kan maximaal?
 - Hoe krijgen we dat samen duidelijk?
 - Waar zitten de mogelijkheden voor de zorg die we studenten moeten/kunnen bieden?

Welke stappen moeten gezet worden?

- Een inventarisatie van casuïstiek om conclusies te kunnen trekken
- Voorbeelden van maatwerk en oplossingen (zoals vormgeven inclusief onderwijs met goede aandacht voor studenten+, samenwerken in de keten en duidelijke rolverdeling in 1e, 2e en 3e lijns ondersteuning student)
- Voorbeelden van zaken waar studenten een beroep op hebben gedaan
- Deze analyseren tot een gemeenschappelijk (wettelijk) zorgkader
- Op basis daarvan grens onderwijs/zorg oplossingsgericht definiëren en goede voorbeelden delen

Wat kan het netwerk hierin betekenen?

- Met leden netwerk casuïstiek, kader en oplossingen bespreken
- Lobbyen bij ministeries
- De functie van studentenpsycholoog beschrijven in de wet
- Duidelijkheid creëren over de internationalisering van studentenwelzijn
- Idee: inrichten van een online meldpunt door LSVb en ISO waar studenten hun casus kunnen melden

Wat hebben de deelnemers nog nodig?

- Concrete casuïstiek die de dilemma's van zorgplicht oproepen
- Voorbeelden van praktische, formele en informele oplossingen
- Meer handvaten om samen het goede gesprek te kunnen voeren over de mogelijkheden van de zorg die we studenten moeten/kunnen bieden